

ARQ Kenniscentrum
Migratie

Veerkrachtige statushouders: voorwaarde voor succesvolle inburgering

Best practices om de psychosociale ondersteuning van statushouders
in gemeenten te verbeteren.

April 2023

Inhoud

De nieuwe wet inburgering als kans	3
Psychische gezondheid van statushouders	3
Psychosociale ondersteuning statushouders	7
Integrale aanpak	7
Aandacht voor mentale gezondheid van statushouders	8
Vroegsignalering	8
Vragenlijsten ter ondersteuning van signalering	9
Sociale kaart	11
Goede doorverwijzing naar cultuursensitieve zorg/ondersteuning	12
Taal- en cultuurbarrière oplossen	13
Informatie voor statushouders in eigen taal	16
Monitoring en overleg	17
Preventie	17
Deskundigheidsbevordering	20
Psychosociale ondersteuning aan Oekraïense ontheemden	22
Aandachtspunten	23
Informatie over middelengebruik/verslaving	26
Meer informatie en contact	26
Bijlage: Meer informatie over de mentale gezondheid van statushouders	27

De nieuwe wet inburgering als kans

Per 1 januari 2022 is de nieuwe wet inburgering ingegaan, dit biedt gemeenten een goede gelegenheid om meer aandacht te geven aan de mentale gezondheid van statushouders. Gemeenten zien dat succesvolle integratie en participatie van statushouders alleen mogelijk is, als zij fysiek én mentaal gezond zijn. Andersom kan succesvolle integratie gezondheidsproblemen voorkomen. In veel gemeenten wordt steeds meer zichtbaar dat psychische problemen stagnatie veroorzaken in het inburgeringsproces. En in sommige situaties veroorzaakt een stroef integratieproces psychische problemen bij nieuwkomers.

Bij de nieuwe wet inburgering wordt van statushouders verwacht dat zij over voldoende kennis (van het zorgsysteem) beschikken, dat ze hun weg weten te vinden. Zorgverleners gaan er van uit dat nieuwkomers over voldoende (taal)vaardigheden beschikken om hun hulpvragen juist te adresseren en die hulp te krijgen die strikt genomen noodzakelijk is. Om dit alles te ondersteunen, moet er veel meer aan de voorkant worden ingezet op preventie. Bijvoorbeeld door een introductieprogramma waardoor statushouders wegwijs worden gemaakt en psycho-educatie met als doel alle statushouders aan de voorkant mee te nemen.

ARQ Kenniscentrum Migratie geeft gratis advies aan gemeenten hoe zij de psychosociale ondersteuning aan statushouders kunnen optimaliseren.

Psychische gezondheid van statushouders

Door de ervaringen in het land van herkomst en de vaak nog onzekere nieuwe situatie hebben statushouders en vluchtelingen een verhoogde kans op het ontwikkelen van psychische klachten. Een forse groep heeft milde tot matig ernstige psychische klachten en circa 13-25% ontwikkelt een posttraumatische stress stoornis en/of een depressie.¹ Uit recent onderzoek waarmee 3.209 Syriërs in Nederland bereikt zijn, blijkt dat 41% van de Syriërs psychische problemen ervaart. Ze zijn bijvoorbeeld vaak zenuwachtig, somber en neerslachtig. Gezien het feit dat veel Syriërs psychische problematiek ervaren, is het opmerkelijk dat relatief weinig Syriërs (7%) contact hadden met een psychiater of psycholoog.² Dit kan meerdere redenen hebben.

-
- 1 Ikram, U., & Stronks, K. (2016). *Preserving and Improving the Mental Health of Refugees and Asylum Seekers. A Literature Review for the Health Council of the Netherlands*. Amsterdam: Department of Public Health, Academic Medical Center, University of Amsterdam.
  - 2 Dagevos, J. et al. (2018). *Syriërs in Nederland. Een studie over de eerste jaren van hun leven in Nederland*. Den Haag: SCP.

Vergeleken met de autochtone Nederlandse bevolking met psychische problemen maken vluchtelingen minder gebruik van de geestelijke gezondheidszorg dan op basis van de aanwezige gezondheidsproblemen verwacht zou worden. Dit betekent dat:

- Bij een deel van de vluchtelingen de psychische klachten niet in het Nederlandse GGZ systeem in beeld zijn en geen professionele aandacht krijgen;
- Of dat vluchtelingen ander vraag-gedrag hebben;
- Of dat zij andere coping mechanismen hanteren;
- Of dat zij niet weten waar zij met hun vraag/ klacht terecht kunnen.

De psychische klachten kunnen echter wel hun negatieve uitwerking hebben op het functioneren en het vermogen om te leren en te participeren. Door slechte nachten wegens nachtmerries, is de concentratie voor bijv. Nederlandse taallessen lager.

Statushouders kunnen goed geholpen worden wanneer ze in een vroeg stadium de juiste ondersteuning krijgen. Voor gemeenten is dit belangrijk, want goede ondersteuning en zorg helpen bij de inburgering en integratie. Het helpt als gemeenten aansturen op vroege signalering en een kundig en toegankelijk zorgsysteem voor deze doelgroep. Veel gemeenten en ketenpartners worstelen momenteel met de signalering en het doorverwijzen naar passende zorg. Hierbij spelen diverse zaken een rol, zoals culturele stigma's op psychische klachten. Ook problemen in het huidige zorgaanbod, waaronder ontbreken van tolkenvergoeding en de wachtlijsten in de zorg en het forse eigen risico bij specialistische zorg spelen een rol.

Van belang is ook om de interactie met sociale factoren te noemen. Als sociale problemen teveel aanwezig zijn, dan kunnen psychiatrische klachten een gevolg zijn. Financiële problemen of huisvestingsproblematiek, kunnen stress of andere psychische klachten veroorzaken. De sociale factoren moeten in het sociale domein opgelost worden, niet in het psychiatrische domein.

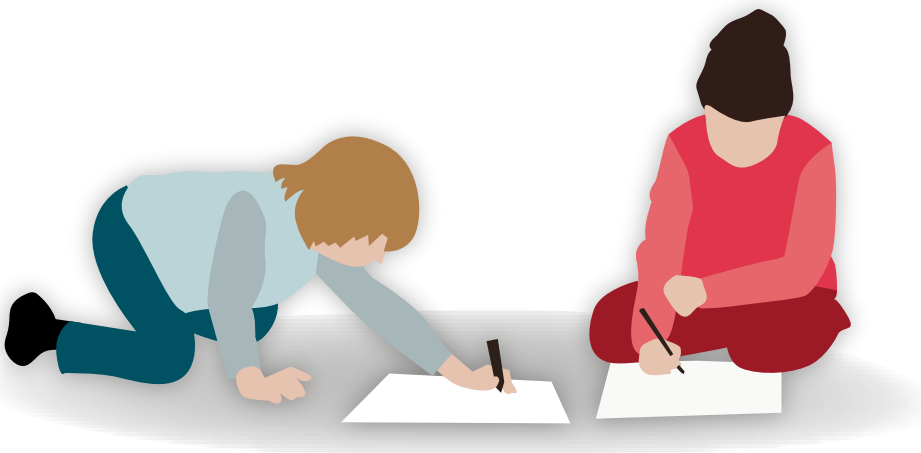
In onderstaand figuur zijn blokkades weergegeven die mogelijk bijdragen tot het probleem dat statushouders niet tijdig psychosociale ondersteuning ontvangen.

Figuur 1:

Blokkades waardoor statushouders niet tijdig psychische hulp ontvangen

Om bovengenoemde blokkades op te lossen zijn er meerdere acties nodig. Als eerste is er een integrale visie en aanpak nodig, waardoor regie en ketensamenwerking gerealiseerd worden.

Figuur 2

Aanbevelingen om de psychosociale ondersteuning te verbeteren

Integrale visie en aanpak

- Doorontwikkeling integrale visie en aanpak
- Monitoring en aandachtsfunctionarissen
- Communicatie met laagtaalvaardigen en lage gezondheidsvaardigheden

Statushouders

- Inzetten sleutelpersonen
- Persoonlijke begeleiding
- Outreachend werken
- Preventie
- Psycho-educatie en voorlichting

Zorgaanbieders

- Deskundigheidsbevordering op cultuursensitief werken
- Ontbrekend zorgaanbod oplossen
- Wachtijd overbruggen

Toeleiding

- Deskundigheidsbevordering op vroegsignalering
- Sociale kaart ontwikkelen en verspreiden
- Signaleringsinstrument

Praktische zaken

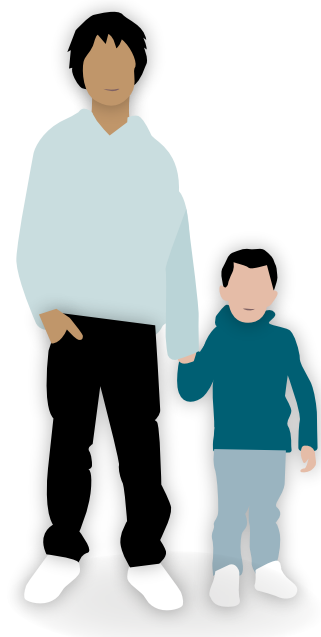
- Eigen risico: met zorgverzekeraar in gesprek
- Reisafstand: onkostenvergoeding

Psychosociale ondersteuning statushouders

ARQ Kenniscentrum Migratie is in september 2018 gestart met het project "Psychosociale ondersteuning statushouders". Doel van dit vijfjarige project was het neerzetten van een goede psychosociale zorgstructuur voor statushouders in gemeenten. Dat is gedaan door het opzetten van een lokale praktijksituatie (proeftuin) in de gemeenten Dordrecht en Haarlem. Ook gemeente Amstelveen en de IJmond gemeenten zijn bij het project aangehaakt. De afgelopen jaren zijn er 'best practices' ontwikkeld die in deze handreiking gedeeld worden, zodat andere gemeenten kunnen profiteren van de resultaten.

De belangrijkste pijlers van het project zijn deskundigheidsbevordering, vroegsignalering, monitoring op psychosociale problemen van statushouders en preventieve interventies. Ons advies aan gemeenten is om een integrale aanpak vorm te geven, waarin aandacht is voor:

- Mentale gezondheid van statushouders op de kaart zetten binnen een gemeente
- Tijdige signalering van psychische problemen bij statushouders
- Bespreekbaar maken van psychische problemen bijv. door voorlichting en psycho-educatie
- Sociale kaart met cultuursensitieve zorg en ondersteuning
- Goede doorverwijzing naar cultuursensitieve zorg/ondersteuning
- Taal- en cultuurbarrière oplossen (inzet tolken/sleutelpersonen/cultural mediators)
- Monitoring
- Inzet van preventieve interventies
- Deskundigheidsbevordering m.b.t. cultuursensitief werken

Integrale aanpak

Als eerste is een integrale visie en aanpak nodig, waardoor regie en ketensamenwerking gerealiseerd worden. Bij het uitvoeren van de nieuwe wet inburgering, is het waardevol als de afdeling die verantwoordelijk is voor de inburgering samenwerkt met de afdeling gezondheid en sociaal domein. Zodat er expliciet aandacht is voor (mentale) gezondheid. Uiteraard is samenwerking tussen diverse ketenpartners van belang, omdat statushouders uitdagingen tegenkomen op tal van terreinen zoals huisvesting, financiën, werk/ zinvolle tijdsbesteding, zorg en welzijn, onderwijs, opvoeding etc. Betrek ook statushouders zelf, door hen te vragen wat zij nodig hebben.

Met de nieuwe regierol kunnen gemeenten de inburgering positioneren als een onderdeel van het sociaal domein. Zo kunnen gemeenten een integraal en activerend aanbod organiseren met als doel dat alle inburgeraars zo snel mogelijk volwaardig meedoen in de samenleving.

Aandacht voor mentale gezondheid van statushouders

Verder blijkt uit het project dat het belangrijk is dat een gemeente expliciet aandacht heeft voor de mentale gezondheid van statushouders en dat ook in de samenwerking met ketenpartners hier oog voor is. Daarbij werkt het ondersteunend als er ook bestuurlijke aandacht is voor (mentale) gezondheid van statushouders. Bijvoorbeeld door het op te nemen in gemeentelijk beleid. De nieuwe wet biedt gemeenten de kans om mentale gezondheid mee te nemen in de brede intake. Als suggestie geven we mee dat het thema mentale gezondheid standaard moet worden meegenomen, zowel bij gemeenten/ sociale diensten of, als de verlengde intake door welzijnsorganisaties wordt opgepakt, bij welzijn. Daarnaast zouden ook andere partijen die met statushouders werken, zoals de taalaanbieders/docenten/ trajectbegeleiders, goed moeten signaleren of er mogelijk psychische problemen zijn. En dat zij weten waar ze hun signalering kunnen melden, zodat het opgevolgd wordt. Het onderwerp mentale gezondheid hoort ook geborgd te worden in een takenpakket/takenlijst, net als de financiële ontzorging.

Uit divers onderzoek komt naar voren dat om de psychische gezondheid te versterken het accent moet liggen op preventie, gericht op de specifieke gezondheidsrisico's van deze groep. Daarbij is vroege signalering van groot belang, net als actieve betrokkenheid van vluchtelingen zelf, een persoonsgerichte en cultuursensitieve benadering en een duidelijke regierol hierop. Investering hierin betaalt zich later terug, doordat voorkomen wordt dat mensen zwaardere en duurdere zorg nodig hebben (van Berkum e.a. 2016³).

We adviseren gemeenten en samenwerkingspartners aandacht te hebben voor vroegsignalering om mogelijke psychische problematiek bij statushouders tijdig te signaleren.

Vroegsignalering

De tijdige signalering van psychische klachten bij statushouders en de doorstroom naar passende zorg is al jaren een erkend probleem voor gemeenten en de GGZ-keten. Daarbij is vroege signalering van groot belang, net als actieve betrokkenheid van statushouders zelf. Door te investeren in vroege signalering voorkomen we dat mensen later langere en duurdere zorgtrajecten nodig hebben en dat statushouders langdurig in een bijstandsuitkering terecht komen.

Uit onderzoek in Haarlem en Dordrecht bleek dat statushouders meestal uit zichzelf niet benoemen dat zij psychische problemen hebben. Wel signaleren professionals deze vaak via slaapproblemen, concentratie problemen en andere factoren waardoor de participatie en inburgering stagneert.

---

3 Berkum, van e.a. (2016). Zorg, ondersteuning en preventie voor nieuwkomende vluchtelingen: Wat is er nodig? Utrecht: Pharos.

Het advies is om te inventariseren hoe en door welke personen vroegsignalering geschiedt. Vervolgens kan je deze mensen waar nodig training geven. Daarmee leren ze optimaal signaleren en weten ze hoe te handelen om tot een juiste doorverwijzing te komen. Tot slot is het belangrijk dat statushouders waar signalen over zijn, ook geholpen kunnen worden door aanbieders van zorg (zie informatie over de sociale kaart). Bij veel gemeenten zijn de volgende personen betrokken bij de signalering: professionals/klantregisseurs van de sociale diensten en taalaanbieders, maar ook vrijwilligers van o.a. Vluchtelingenwerk of taalmaatjes zijn de eerste periode bij de statushouders betrokken.

Best practice: webinar/training over vroegsignalering

In Dordrecht en Haarlem is geïnvesteerd in het verbeteren van tijdige signalering, door het geven van webinars over hoe je als professional of als vrijwilliger signaleert dat er tekenen zijn die mogelijk duiden op psychische problemen bij statushouders. Daarbij is uitleg gegeven over het gebruiken van de Protect-vragen om te achterhalen of doorverwijzing naar verdere hulp nodig is. Ook is in de webinars besproken hoe professionals vervolgens via warme overdracht kunnen bemiddelen richting passende cultuursensitieve zorg.

ARQ biedt deze webinars aan. Ook Pharos biedt trainingen over vroegsignalering aan.

Vragenlijsten ter ondersteuning van signalering

Gemeenten en samenwerkingspartners die betrokken zijn bij de signalering van psychische problemen bij statushouders kunnen gebruik maken van (laagdrempelige) vragenlijsten. Er zijn meerdere vragenlijsten beschikbaar, die passend zijn bij de verschillende rollen.

Om psychische stoornissen zoals depressie op te sporen in de algemene bevolking zijn deze vragenlijsten met name gevalideerd: PHQ, HADS, K10. Deze worden vaak door zorg professionals ingezet. Daarnaast is 4DKL getest om de aanwezigheid van psychische klachten in de huisartspraktijk te meten. De K10 wordt in Nederland gebruikt door de GGD om voor gemeenten de psychische gezondheid van hun inwoners in kaart te brengen.

Specifieke vragenlijsten die ontwikkeld zijn om psychische problemen bij vluchtelingen te signaleren zijn er ook. Zo is de MIRROR-V speciaal ontwikkeld voor vluchtelingen, als screeningsinstrument op de domeinen PTSS, depressie, middelengebruik, agressieproblemen, rouw en gezin. De MIRROR-V werd in Den Haag als pilot ingezet en doorontwikkeld, meer informatie staat in het kader op de volgende pagina.

Ook zijn de Protect-vragen, ontwikkeld door Pharos inzetbaar om mogelijke psychische problemen te signaleren bij vluchtelingen. Deze vragen zijn goed inzetbaar door vrijwilligers, of personeel met een niet-medische achtergrond. De gemeenten Haarlem en Dordrecht hadden goede ervaring met deze Protect-vragen. Daar zetten sleutelpersonen, vrijwilligers en soms ook klantregisseurs die statushouders begeleiden deze laagdrempelige, signalerende vragen in.

Protect-vragen, ontwikkeld door Pharos

Het heeft de voorkeur dat personen die een vertrouwensband met statushouders hebben, het beste kunnen signaleren en eventueel ook de vragenlijst kunnen doornemen. Indien een statushouder bereid is de stap naar de huisarts te zetten, kan de huisarts uiteraard een vragenlijst afnemen om psychische klachten te signaleren. Ook dient er rekening gehouden te worden met de taal- en cultuurbarrière. Gezien het taboe op psychische problemen is de inzet van een sleutelpersoon of cultural mediator zeer aan te bevelen. Zij kunnen helpen om de statushouders de stap naar hulp te laten nemen. Het advies aan gemeenten is om aan taalaanbieders ook expliciet te vragen om een taak op zich te nemen rondom het bespreken van gezondheidsthema's en het signaleren van psychische klachten en andere belemmeringen die de vordering in taal in de weg staan. Mogelijk dienen de taalaanbieders daarin ondersteund te worden om handelingsverlegenheid of andere obstakels weg te nemen.

Best practice: Vroegsignalering middels pilot MIRROR-V in Den Haag

Vroegsignalering van psychische klachten bij vluchtelingen is van groot belang. Als er in een vroeg stadium duidelijk is in welke mate iemands mentaal welbevinden onder druk staat, kan ondersteuning worden geboden om iemands veerkracht te versterken. Dit kan uiteindelijk participatie bevorderen.

Vluchtelingen hebben een verhoogd risico om klachten en problemen te ervaren op verschillende domeinen, zoals traumagerelateerde klachten als PTSS, depressie. De MIRROR-V is ontwikkeld door ARQ Centrum '45 om deze domeinen uit te vragen. Het betreft een cultuursensitieve aanpassing van de oorspronkelijk MIRROR die bedoeld is om PTSS te signaleren in de algemene bevolking. De eerste versie van de MIRROR-V was een korte vragenlijst met 6 vragen over PTSS, depressie, middelengebruik, agressieproblemen, rouw en problemen in het gezin. In de gemeente Den Haag is een pilot uitgevoerd met MIRROR-V door middel van een app. De gemeente Den Haag heeft deze pilot ingezet bij asielstatushouders in de eerste fase na vestiging in de gemeente. Mede op basis van de feedback is de MIRROR-V verder doorontwikkeld. De vragen zijn verder gespecificeerd en de antwoord categorieën zijn verruimd, zodat het advies aan de statushouders (bijv. stap naar verdere ondersteuning) meer op maat gegeven kan worden. De huidige versie van de MIRROR-V zal verder worden onderzocht.

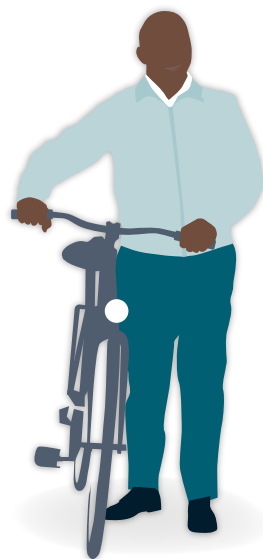
Sociale kaart

De eerste stap is dat er in gemeenten goed gesignaleerd wordt als statushouders psychische problemen hebben. De tweede stap is dat statushouders bewust gemaakt worden dat zij (psychische) hulp nodig hebben. Daarbij is het oplossen van de taal- en cultuurbarrière een belangrijk onderdeel, zodat statushouders bereid zijn om hulp te ontvangen.

Vervolgens moeten statushouders worden doorverwezen naar passend, cultuursensitieve zorgaanbod of een andere ondersteuning. Soms zijn mensen meer geholpen bij een maatje i.v.m. eenzaamheid of een zinvolle dagbesteding dan met een verwijzing naar zorg.

Uitgangspunt is dat alle zorgaanbieders moeten streven naar cultuursensitief aanbod, een zogeheten integraal aanbod. In de praktijk zijn niet alle zorgaanbieders zo ver dat zij cultuursensitief werken. Hier zijn nieuwe, cultuursensitieve zorgorganisaties op ingesprongen, door categoriaal hun expertise aan te bieden, meestal met personeel met diverse culturele achtergronden. Categorieel aanbod kan aanvullend zijn, om de tijd te overbruggen totdat bereikt is dat alle zorgaanbieders cultuursensitief werken. Tevens kunnen categoriale zorgaanbieders specifieke cultuursensitieve expertise blijven bieden voor moeilijke gevallen en het ondersteunen van de reguliere zorg in het integrale cultuursensitieve werken.

In Dordrecht en Haarlem was geen overzicht van cultuursensitief aanbod. Daarom is per stad een sociale kaart ontwikkeld waarin beschikbare cultuursensitieve zorg en welzijn in de regio beschreven staat. Bij het maken van de sociale kaart, werd ook helder welke zorg/welzijn nog ontbrak in de regio. Op basis daarvan is bijv. in Haarlem een nieuwe zorgaanbieder opgenomen, die ondersteuning in eigen taal aanbiedt aan Eritrese en Somalische statushouders. In Dordrecht is een cultuursensitieve jeugd aanbieder gecontracteerd. Vanuit de WMO zijn er mogelijkheden om gericht een cultuursensitieve aanbieder in te zetten indien de casuïstiek daarom vraagt.

Best practice: maak een cultuursensitieve sociale kaart voor de regio

We adviseren gemeenten om een sociale kaart met cultuursensitieve zorg en welzijn te ontwikkelen voor de eigen regio.

 [Zie voor een landelijke cultuursensitieve sociale kaart](#)

Maak indien nodig afspraken met nieuwe zorgaanbieders, indien er een leemte is. Betrek in contractering met bestaande aanbieders ook expliciet het cultuursensitief werken.

 [Zie Gezondheid voor iedereen ook via contracten en subsidieafspraken](#)

Goede doorverwijzing naar cultuursensitieve zorg/ondersteuning

Er zijn een aantal uitdagingen:

- Normaliseren van de klachten, gezien de dingen die zij hebben meegemaakt.
- Bewust maken van statushouders wat duidelijke signalen van psychische klachten zijn, en dat er psychosociale ondersteuning bestaat.
- Ontwikkelen van het vertrouwen dat er in Nederland passende hulp voor hen is. Pas als de statushouders bereid zijn om de stap naar hulp te zetten, zal de hulpverlening ook succesvol kunnen zijn. Om het vertrouwen van de statushouders te winnen en hen de stap naar hulp te laten zetten, kunnen zowel zorgprofessionals als ook sleutelpersonen of cultural mediators ingezet worden. De taak ligt niet alleen bij de hulpzoeker, maar veelal ook bij de hulpaanbieder.⁴ Tevens kunnen GGZ instellingen meer outreachend gaan werken, door meer in de wijk aanbod te bieden.
- Optimale samenwerking zodat doorgeleiding van statushouders naar passende ondersteuning spoedig verloopt. Daarbij is de samenwerking tussen sociale wijkteams, sleutelpersonen, en andere betrokken partijen zoals de zorgaanbieders/klantregisseurs / vluchtelingenwerk etc. noodzakelijk.

---

4 Ingleby, D. & Watters, C. (2005). *Mental Health and Social Care for Asylum Seekers and Refugees*. In book: *Forced Migration and Mental Health*, pp.193-212.

Taal- en cultuurbarrière oplossen

Zowel in Dordrecht als in Haarlem zijn betaalde en vrijwillige sleutelpersonen actief, die in eigen taal kunnen uitleggen aan statushouders wat mentale gezondheidsproblemen zijn en welk aanbod er is. Sleutelpersonen kunnen toelichten dat het een logische reactie is dat mensen diverse mentale klachten ervaren, door alles wat zij hebben meegemaakt. Sleutelpersonen kunnen statushouders motiveren om zorg te accepteren. Daarbij is doorverwijzing naar een cultuursensitieve zorgaanbieder, wel de grootste kans op een succesvolle behandeling. In beide steden kunnen wijkteam medewerkers, klantmanagers, vrijwilligers van VluchtelingenWerk en andere professionals die mentale problemen signaleren bij statushouders, bij taal- en cultuurbarrières de sleutelpersonen inschakelen om te bemiddelen. Indien nodig, kan de sleutelpersoon mee naar de huisarts, om te zorgen voor warme overdracht en te zorgen dat er een correcte doorverwijzing komt naar passende zorg.

In veel gemeenten worden sleutelpersonen als vrijwilligers ingezet. Wij pleiten er voor om sleutelpersonen een betaalde functie te geven.

 [Meer informatie hierover is te lezen in de handreiking](#)

Ten eerste is het een waardevolle functie, die een gemeente veel oplevert, en moet de functie ook als zodanig gewaardeerd worden. De sleutelpersoon is een deskundige verbinder die in staat is om de vraag achter de vraag te duiden, signalen te interpreteren en dit alles met het aanbod te verbinden. Ten tweede is een betaalde functie een duurzame oplossing, omdat het gekwalificeerde sleutelpersonen aan de organisatie bindt. Zij kennen na verloop van tijd het netwerk van organisaties en het winnen van vertrouwen van statushouders kost ook tijd. Vrijwilligers hebben een groter verloop, waardoor er onvoldoende borging plaatsvindt.

Het laten vertalen door een familielid of een kennis is vaak geen optie voor statushouders wanneer het gaat om psychische problematiek. Het gebruiken van een familielid of kennis als tolk wordt ook in de kwaliteitsnorm ontraden.

 [Zie 'Tolkgebruik bij anderstaligen'](#)

Helaas is de tolkenvergoeding afgeschaft. Dit betekent dat organisaties, zoals wijkteams en zorginstellingen budget zouden moeten incalculeren voor de inzet van tolken, zodat zij hun diensten ook beschikbaar kunnen stellen aan statushouders die het Nederlands nog niet voldoende machtig zijn. Huisartsen kunnen contact opnemen met het Achterstandsfonds in hun regio. Dat fonds heeft vaak een contract lopen met een tolkencentrum, en financiert ook het inschakelen van de tolk.

Sinds 1 januari 2022 is de talentolk wel onderdeel van de financieringssysteem van de GGZ en wordt daarmee vergoed.

[Meer informatie over de inzet van tolken](#)

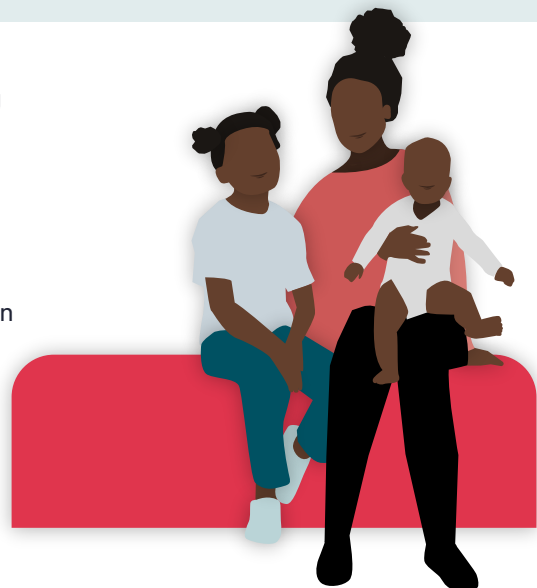
Voorbeeld van een casus in Dordrecht

In Dordrecht kreeg een Eritrese jongeman de indicatie "licht verstandelijk beperkt". De sleutelpersoon had contact met hem en kreeg de indruk dat hij geen LVB had. Op verzoek van de sleutelpersoon werden taalafhankelijke diagnostische instrumenten ingezet en een Eritrese psychotherapeut. Toen bleek de jongeman een normaal IQ te hebben, laag, maar absoluut niet licht verstandelijk beperkt.

Best practice: sleutelpersonen in Haarlem

In Haarlem zijn zowel betaalde als vrijwillige sleutelpersonen actief. Zij zijn ingebed bij een lokale welzijnsorganisatie, BuurtS Haarlem. Zij zijn opgeleid door Pharos en tevens ontvangen zij supervisie van de GGD en intervisie van Pharos, zodat zij groeien in hun rol als sleutelpersoon. Sleutelpersonen horen regelmatig heftige, persoonlijke verhalen van statushouders die ook impact kunnen hebben op de sleutelpersonen zelf. Dankzij goede supervisie kunnen de sleutelpersonen terecht bij professionals die kunnen ondersteunen bij complexe casuïstiek en ook zelfzorg en overbelasting van de sleutelpersonen in de gaten houden. In Haarlem is bewust gekozen voor doorgroei mogelijkheden van de sleutelpersonen. Zo is een betaalde sleutelpersoon doorgestroomd naar een nieuwe baan als maatschappelijk werker bij het sociaal wijkteam. Een vrijwillige sleutelpersoon is doorgestroomd naar de functie van een betaalde sleutelpersoon.

Om dit allemaal goed te laten landen is het van belang om ook op managementniveau aandacht voor dit onderwerp te hebben en te houden. Medewerkers toerusten voor deze vraagstukken hoort ook geborgd te worden. Bijvoorbeeld door de coördinator/ leidinggevende van de klantregisseurs mee te nemen in de implementatie.

Tips aan gemeenten

- Goede samenwerking tussen lokale ketenpartners die met statushouders contact hebben
- Goed toerusten professionals / vrijwilligers bij signaleren psychische problematiek
- Inzet van betaalde sleutelpersonen eigen taal/cultuur: via betaalde functie kunnen sleutelpersonen een duurzame vertrouwensband opbouwen met statushouders en met het netwerk van zorg en welzijn in een gemeente.
- Maak een lokale/regionale sociale kaart met cultuursensitieve zorg en welzijn

Succesvolle aanpak gemeente Gorinchem

Gemeente Gorinchem is actief op het gebied van psychosociale ondersteuning aan statushouders. Ze hebben een succesvolle aanpak, waarbij ervaringsdeskundigen betaald worden ingezet. Avres is een welzijnsorganisatie in gemeente Gorinchem. Zij hebben een team dat statushouders begeleidt naar werk. Avres heeft er bewust voor gekozen om een groot deel van dit team te laten bestaan uit ervaringsdeskundigen die zelf ooit gevlucht zijn. Ze hebben medewerkers van o.a. Afghaanse, Eritrese en Syrische afkomst in dienst. De inzet van deze ervaringsdeskundige leidt tot een groter bereik van statushouders, tot het sneller doorgronden van problemen en het vinden van passende oplossingen voor deze doelgroep. Deze ervaringsdeskundigen hebben vaak een groot netwerk of zijn in staat snel een netwerk op te bouwen voor statushouders. Zij zijn zelf vluchteling en kunnen zich beter inleven in de situatie van statushouders.

Door de inzet van ervaringsdeskundigen wordt de taalbarrière en/of cultuurbarrière vermindert. De ervaringsdeskundige is meertalig, spreekt zowel Nederlands als dezelfde taal als de statushouder. Op deze manier verloopt de communicatie beter en kunnen misverstanden worden voorkomen. De ervaringsdeskundigen kunnen verschillende rollen op zich nemen; voorlichter, bemiddelaar, adviseur of verkenner.

Gemeente Gorinchem wil blijvend aandacht geven aan de psychische gezondheid van statushouders. Daarom worden er 2 projecten ingezet die de mentale gezondheid verbeteren van een kwetsbare groep statushouders. Het betreft het door Avres ontwikkelde Avres Avanti project en tevens de inzet van Mind-Spring.

AVRES AVANTI Project

Project AVRES AVANTI is speciaal ontwikkeld voor statushouders die nog onder de oude Wet Inburgering vallen. Ze zijn inmiddels klaar met de inburgering of hiervoor ontheven, maar hebben nog geen werk of vrijwilligerswerk. Het doel van het 32 weken durende project is om deze mensen te helpen weer stappen te zetten. (Betaald) werk is het streven. De meeste aandacht gaat uit naar taalverhoging. Daarnaast is er veel aandacht voor "empowerment", sociale activering en worden er diverse trainingen aangeboden. Naast de taallessen is er een beweegprogramma, waardoor mensen weer meer actief bezig zijn en andere mensen leren kennen. De deelnemers van AVANTI gaan aan het werk op interne locaties van Avres om een arbeidsritme op te bouwen en te kunnen ervaren welke werkzaamheden het beste bij hun passen. Voor het leren van vaktermen kunnen zij gebruik maken van een Vaktaalapp.

Informatie voor statushouders in eigen taal

Voor veel vluchtelingen is informatie over psychische gezondheid en uitleg over wat bijvoorbeeld trauma of depressie precies is, heel belangrijk. Daarbij is informatie in de eigen taal vaak nodig. Hieronder staan enkele suggesties van beschikbaar voorlichtingsmateriaal die in meerdere talen beschikbaar zijn.

 [Voorlichtingsmateriaal voor vluchtelingen in diverse talen](#)

 [Folder: Als je stress hebt, veel denkt en slecht slaapt... \(Folder voor vluchtelingen over psychische klachten gericht op zelfhulp — in het Nederlands, Engels, Arabisch, Farsi, Tigrinya, Oekraïens, Russisch, Bulgaars, Roemeens, Pools, Turks, Spaans\)](#)

 [Animaties in diverse talen over wat is trauma/depressie/ADHD/autisme](#)

 [Beeldverhalen in diverse talen over wat is trauma/depressie/ADHD/autisme](#)

 [Ook zijn er ontspanningsoefeningen in meerdere talen beschikbaar die kunnen ondersteunen als statushouders stress ervaren](#)

Monitoring en overleg

Bij het project in Haarlem en Dordrecht werd helder hoe essentieel goede samenwerking en overleg is tussen lokale ketenpartners die met statushouders contact hebben. In beide steden is een klankbordgroep gevormd, waarin de psychische gezondheid van statushouders het onderwerp is. Knelpunten in de keten worden daar besproken en indien mogelijk opgelost. De uitdaging ligt momenteel bij het vormgeven van goede monitoring. Inmiddels verloopt de signalering van psychische problemen bij statushouders steeds beter, maar het doorpakken en tijdig hulp bieden is nog een uitdaging. Als er zorgen zijn om een casus, dan is de grootste vraag wie de regie heeft en wie er voor zorgt dat er daadwerkelijk hulp komt. Voor de vijf Sociale Wijkteams in Dordrecht zijn twee medewerkers aangewezen als 'experts statushouders'. Deze maatschappelijk werkers hebben kennis van diverse achtergronden van statushouders. Zij dienen als vraagbaak bij specifieke vragen. Ook zou het aanstellen van een regiehouder/coördinator die casussen kan monitoren een mogelijke oplossing zijn. Het zal per gemeente verschillen welke organisatie deze regievoering het beste op zich kan nemen. Dit houdt ook in dat behandelpartijen worden aangesproken op hun toegang voor deze groep.

Preventie

Psychosociale ondersteuning, bijvoorbeeld via preventieve interventies, speelt een belangrijke rol bij vroegsignalering van ernstigere problematiek. Het versterkt de mentale veerkracht en statushouders zijn hierdoor beter in staat om problemen zelf op te lossen. Al deze factoren zorgen ervoor dat het integreren en participeren in de samenleving op een positieve manier beïnvloed wordt.

Pharos en ARQ hebben in oktober 2021 een overzicht gemaakt van bestaande preventieve interventies voor het versterken van de psychische gezondheid en veerkracht van vluchtelingen. Gemeenten kunnen deze gids raadplegen welke preventieve interventie zij kunnen inzetten voor statushouders in hun regio. Er zijn interventies voor volwassenen met vluchtelingenachtergrond, maar ook speciaal voor kinderen en jongeren, en voor gezinnen. Indien gewenst, kan ARQ Kenniscentrum Migratie meedenken over de keuze van een preventie programma dat het beste aansluit bij de situatie, doelgroep en wensen van een gemeente.

 Overzicht van preventieve interventies voor het versterken van de psychische gezondheid en veerkracht van statushouders

Ter inspiratie delen we hier de ervaringen met preventie in Dordrecht en Haarlem:

Best Practice: Mind-Spring psycho-educatie

Zowel in Dordrecht als in Haarlem wordt Mind-Spring als psycho-educatie programma aangeboden aan statushouders. Mind-Spring is een preventieve groepsinterventie van psycho-educatie en opvoedingsondersteuning voor en door vluchtelingen. Mind-Spring kenmerkt zich door de samenwerking tussen een trainer met een vluchtelingenachtergrond en een trainer vanuit de regionale GGZ. Centrale thema's zijn: stress, depressie en lusteloosheid, trauma, rouw en schuldgevoelens, ontheemding en acculturatie, verlies van verworvenheden in eigen land. De deelnemers leren waarom zij deze problemen kunnen hebben en wat zij er zelf aan kunnen doen.

Vanaf de start van dit project in Haarlem (2019) tot de komst van de nieuwe wet inburgering (2022) doorliepen alle nieuwkomers het Introductie Programma Statushouders van de gemeente. Als zij dat hadden afgerond en er genoeg deelnemers waren van 1 taalgroep, dan kregen de nieuwkomers aansluitend Mind-Spring aangeboden. De deelnemers waren heel dankbaar dat zij leerden omgaan met stress, juist toen er vanaf maart 2020 door de corona pandemie veel onzekerheid en stress heerste.

“ Eerder dacht ik dat ik gewoon een vluchteling was en dat alles hopeloos was. Maar nadat ik de Mind-Spring training heb gevolgd, geloof ik dat ik mijn eigen toekomst kan veranderen. ~ Statushouder, cursist Mind-Spring

“ (...) pas hier worden mensen ziek: want je gaat stil staan bij wat je allemaal hebt meegemaakt. Je hebt handvatten nodig, zodat je weet hoe je ermee om moet gaan. Zoals “zelf-vertrouwen” en “aandacht voor jezelf” om bijvoorbeeld niet depressief te worden. ~ Statushouder, cursist Mind-Spring

[Meer informatie over Mind-Spring](#)

Effectmeting Mind-Spring

Een aantal Mind-Spring trainingsgroepen is in 2022 geëvalueerd. Uit deze effectmeting bleek dat het welzijn van de deelnemers na de training was verbeterd en daarnaast rapporteerden zij een betere subjectieve beoordeling van hun leven. Ook werd de veerkracht van deelnemers versterkt en ervoeren zij na de training meer regie over hun eigen leven. Na de training was er een afname van klachten te zien onder de deelnemers.

Best practice: 7ROSES-empowerment methodiek

De 7ROSES-empowerment methodiek is ontwikkeld om kwetsbare groepen, zoals vluchtelingen, te leren omgaan met dagelijkse stressoren na een schokkende gebeurtenis. 7ROSES richt zich in brede zin op het ondersteunen van het herstelproces. Hierbij staat het vergroten van de eigen (draag)kracht centraal.

Dankzij dit project zijn zowel in Dordrecht als in Amstelveen lokaal professionals getraind om 7ROSES als empowerment methodiek in te zetten voor statushouders. Zo heeft ARQ een groep zorgprofessionals en enkele sleutelpersonen in eigen taal uit Dordrecht getraind in 7ROSES. Er is bewust voor gekozen om ook sleutelpersonen in eigen taal mee te trainen, zodat zij als co-trainers worden ingezet. Het voordeel van deze train-de-trainer aanpak is dat de opgeleide personen in Dordrecht nieuwe groepen statushouders, of ook andere kwetsbare burgers, de 7ROSES empowerment methodiek kunnen geven. Op deze manier is de borging lokaal geregeld, zodat ook na afronding van dit project nieuwe groepen statushouders deze preventieve interventies kunnen blijven ontvangen. Ook in gemeente Amstelveen zijn er lokaal medewerkers van het werkplein (vergelijkbaar met de functie van klantmanagers werk) getraind om de veerkracht versterkende methodiek 7ROSES te geven aan statushouders. Zij verzorgen dit in het kader van de nieuwe wet inburgering. Alle nieuwkomers in gemeente Amstelveen krijgen deze preventieve interventie 7ROSES aangeboden.

“ **Met deze training voel ik dat de gemeente echt luistert naar “ons” en erkent wat we doormaken!** ~ Oud-Inburgeraar

“ **Ik vind het moeilijk om in woorden uit te drukken, hoe belangrijk deze training voor mij is. Dan had ik mijn trauma jaren geleden al beter kunnen verwerken. Dat had me veel pijn en verdriet gescheeld. En had ik niet jaren stilgestaan.** ~ Oud-Inburgeraar

“ **In mijn land was het niet belangrijk om over mezelf te praten, nu leer ik mezelf en mijn kracht pas echt kennen!** ~ Inburgeraar

“ **Ik heb veel trainingen mogen geven voor statushouders maar met deze training zie ik dat je echt het verschil kan maken. Niet alleen extern, actie maar vooral intern bij de mens. Doordat men tools krijgt om met trauma om te gaan. Kan men participeren, maar ook verder met echt “leven”!**

~ Trainer 7ROSES

[Informatie over 7ROSES](#)

Deskundigheidsbevordering

Veel gemeenten en betrokken organisaties hebben afgelopen jaren geïnvesteerd in deskundigheidsbevordering, zoals cultuursensitief werken. Uit dit project blijkt dat het herhalen van trainingen noodzakelijk is, vanwege personeelwisselingen. We adviseren om te blijven investeren in deskundigheidsbevordering.

Mogelijke trainingen zijn:

- **Gratis e-learning modules:**

 Health E Foundation: (tijdelijk gratis) module Cultuursensitieve psychosociale opvang en begeleiding van vluchtelingen

 Pharos: diverse gratis e-learnings, waaronder werken met mensen met vluchtelingen achtergrond

 Generieke module diversiteit

- **Training cultuursensitief werken**

Pharos en ook andere (zelf)organisaties bieden workshops aan, waarbij cultuursensitief werken centraal staat. Deze laagdrempelige workshop is voor vele organisaties waardevol, zoals klantmanagers (afdeling Werk en Inkomen), sociale wijkteams, GGD, onderwijs, etc. Ook kan desgewenst een workshop over een bepaalde cultuur ingezet worden, als daar behoefte aan is.

 www.pharos.nl/training

- **Workshops/webinars voor vrijwilligers: signaleren van psychische klachten bij statushouders o.a. door Pharos en ARQ.**

- **Nascholing aan huisartsen:** Het is aan te bevelen dat huisartsen/POH GGZ een nascholing krijgen in diagnostiek en behandeling in transcultureel perspectief. Ook is het belangrijk dat huisartsen de sociale kaart ontvangen en gebruiken en dat zij weten hoe zij een tolk of een sleutelpersoon kunnen inzetten.

- **Training aan GGZ professionals:** ARQ biedt een 2-daagse blended learning training aan, cultuursensitief behandelen voor GGZ professionals. In deze training leren zij o.a. het Cultural Formulation Interview (CFI) te hanteren.

Ook het criterium “cultuur sensitiviteit” in de inkoop van zorg is helpend voor bewustwording. Dan moet dit criterium wel duidelijk ook geoperationaliseerd worden. Zie het artikel van Pharos met suggesties aan gemeenten:

 Checklist zorg- en inkoopbeleid – t.b.v. statushouders (WMO, jeugd en preventie)

In Dordrecht heeft ARQ een 2 daagse training Cultuursensitief behandelen voor GGZ professionals verzorgd aan GGZ behandelaars van Yulius. Er hebben 12 GGZ professionals aan deelgenomen. Dankzij deze intensieve training van 2 dagen, hebben deze GGZ professionals nu concrete vaardigheden geoefend om in het cliëntcontact bij GGZ-behandelingen rekening te houden met de culturele en religieuze achtergrond van cliënten. Deelnemers hebben in rollenspellen geoefend en zij hebben in de praktijk ook het Cultural Formulation Interview ingezet, als middel om meer de culturele dimensie expliciet mee te nemen in de behandeling. De deelnemers waren heel positief over deze training.

“ Fijn dat de docent waardevolle praktijkervaring inbrengt. Ik vond met name de opdrachten over vooroordelen een eye opener. Het uitwisselen van ervaringen, de rollenspellen (o.a. met een 'ervaringsdeskundige') en het oefenen met cultureel interview waren heel leerzaam. ~ Deelnemer

“ Ik vond het heel leerzaam, veel dingen zijn ook wel open deuren en toch is het goed dat ze benoemd worden. Tegelijk ontdek je ook weer wat blinde vlekken bij jezelf. Ook de praktijk verhalen van de verschillende trainers die er waren, vond ik inspirerend om te horen. ~ Deelnemer

Psychosociale ondersteuning aan Oekraïense ontheemden

Ook voor de grote aantallen Oekraïense ontheemden die in gemeenten worden opgevangen, is het belangrijk om aandacht te hebben voor de psychosociale hulp (PSH) aan hen. De thema's die in deze handreiking genoemd zijn over vroegsignalering van psychische problematiek, maken van een cultuursensitieve sociale kaart, inzet van preventieve interventies en deskundigheidsbevordering zijn ook voor de opvang van Oekraïense ontheemden relevant. Gemeenten en opvang locaties kunnen de best practices en adviezen die in deze handreiking vermeld staan ook benutten voor de Oekraïense groep.

Eén loket voor vragen over psychosociale ondersteuning

Hulpverleners weten niet altijd waar zij de juiste hulp kunnen vinden als zij vermoeden of zien dat ontheemden uit Oekraïne psychosociale hulp nodig hebben. Of ze zijn onzeker over wat zij zelf kunnen doen om vluchtelingen op dat vlak te helpen. Tegelijk zijn er in ons land veel instellingen en initiatieven die die hulp kunnen bieden. Het Loket Ontheemden Oekraïne PSH (LOOP) brengt daarom vraag en aanbod op het gebied van psychosociale hulpverlening bij elkaar. Bij het LOOP kunnen hulpverleners terecht met vragen over PSH en initiatieven om PSH aan ontheemden uit Oekraïne te bieden.

 [Loket Ontheemden Oekraïne PSH \(LOOP\)](#)

Iedereen die werkt met ontheemden uit Oekraïne heeft baat bij een zekere basiskennis m.b.t. aspecten die relevant zijn voor zorg en ondersteuning op het gebied van psychosociale hulpverlening: wat is het doel van PSH, hoe is die in Nederland georganiseerd, welke verschillende categorieën zijn er, wat is het onderscheid tussen preventieve interventies en curatieve behandeling, wat zijn signalen van psychische problematiek als voorspellers voor ernstige problematiek, waarnaar kan je verwijzen bij gesignaleerde psychische problematiek enz. LOOP heeft de beschikbare informatiebronnen, trainingen en andere interventies die relevant zijn voor (één of meer van) deze thema's op een rij gezet. Opvanglocaties kunnen hieruit zelf een keus maken. De GGD is het eerste aanspreekpunt in de regio. Eventueel kan het LOOP hier ook bij helpen.

Meer informatie is te vinden op:

 [Loket Ontheemden Oekraïne PSH \(LOOP\) — informatiebronnen en trainingen](#)

Best practice: Oekraïens sprekende Mind-Spring trainers zijn opgeleid

Om ook de vluchtelingen te bedienen uit Oekraïne die naar Nederland gevlucht zijn, heeft ARQ twintig nieuwe Mind-Spring trainers opgeleid die zowel Nederlands/Engels spreken, als ook Oekraïens/Russisch. Zij kunnen Mind-Spring verspreid door Nederland verzorgen, en daarmee psycho-educatie en opvoedondersteuning in het Oekraïens geven. Dit zal bijdragen aan enerzijds het versterken van de mentale veerkracht van deze groep, en anderzijds zal daardoor beter vroegtijdig gesignaleerd kunnen worden of verdere psychische hulp noodzakelijk is.

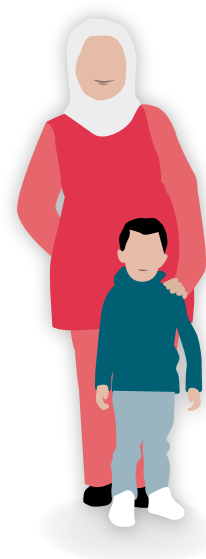
Wilt u specifiek Mind-Spring inzetten voor Oekraïense ontheemden?

Neem contact op met ARQ: mind-spring@arq.org

Aandachtspunten

Tot slot noemen we enkele aandachtspunten die voor gemeenten van belang zijn. Bij veel gemeenten is bekend dat er binnen de gemêleerde groep statushouders risicogroepen zijn, die kwetsbaar zijn. Meestal is specifieke aandacht en begeleiding nodig om deze kwetsbare groepen te bereiken en ondersteuning te geven. Hier worden diverse kwetsbare groepen genoemd, maar uiteraard zijn er ook andere kwetsbare groepen.

- Analfabete statushouders
- Eritrese statushouders
- Alleenstaande minderjarige vreemdelingen (AMV's) en met name de overgang als ze 18 jaar worden en dan zelfstandiger moeten leven (de zogenoemde 18- / 18+ groep)
- Ouderen
- Kinderen in kwetsbare gezinnen
- Vluchtelingen met een andere seksuele geaardheid, LHBTQI+
- Slachtoffers mensenhandel
- Licht verstandelijk beperkt (LVB) / lage intelligentie
- Vluchtelingen met psychiatrische problemen in land van herkomst

Het is belangrijk om alert te zijn op signalen van bijvoorbeeld middelengebruik/verslaving, huiselijk geweld. Daarbij kan een apart project gericht op een kwetsbare groep een succesvolle interventie zijn om laagdrempelig ondersteuning en voorlichting te bieden. Gevoelige thema's zoals middelengebruik en huiselijk geweld kunnen via deze laagdrempelige interventies met inzet van een cultural mediator uit eigen taal/cultuur besproken worden.

Voorbeelden van laagdrempelige projecten specifiek voor bepaalde groepen:

Meergezinsgroepen in Haarlem

In Haarlem zijn de Meergezinsgroepen ingezet. Dit is een laagdrempelige preventieve interventie om zowel te leren omgaan met stress als sociale netwerken van de deelnemende gezinnen te versterken. De methodiek bestaat uit 6 bijeenkomsten met ouders en kinderen die gegeven worden door een professional en een cultural mediator/sleutelpersoon in eigen taal/cultuur. Er is een Eritrese en een Syrische groep in Haarlem uitgevoerd. De ouders krijgen apart van de kinderen uitleg en interactieve oefeningen. In de bijeenkomsten wordt gebruik gemaakt van de aanwezigheid van lotgenoten (andere gezinnen en kinderen) om (h)erkenning, ondersteuning en sociale netwerken te bewerkstelligen. Het is een combinatie van gezins- en groepsaanpak. In Haarlem heeft ARQ een groep lokale professionals getraind, zodat zij ook in de toekomst zelfstandig de Meergezinsgroepen kunnen blijven uitvoeren. Er zijn hulpverleners getraind van Centrum Jeugd en Gezin, van de GGD, maar ook sleutelpersonen in eigen taal, zodat die de taal- en cultuurkloof kunnen overbruggen.

 [ARQ-projecten — meergezinsgroepen](#)

Eritrese ouder groepen in Dordrecht

In Dordrecht zijn speciaal voor Eritrese moeders wekelijkse bijeenkomsten georganiseerd. Daarbij werd ingegaan op vragen en behoeften die bij de moeders speelden. Zo is er uitgebreid stil gestaan bij opvoed-vraagstukken en is ingegaan op de cultuurverschillen tussen Eritrea en Nederland. Er werd uitleg en voorlichting gegeven hoe zaken in Nederland georganiseerd zijn. De kracht van de bijeenkomsten was de samenwerking tussen lokale organisaties en de inzet van een Eritrese cultural mediator die de bijeenkomsten in eigen taal verzorgde. Ook is er een Eritrese mannengroep geweest, de mannen hadden andersoortige vragen. Recent is er een Eritrese vrouwengroep gestart met het verhogen van hun digitale vaardigheden. Hiermee krijgen zij meer grip op hun zelfstandigheid. De bekostiging van deze laatste, digitale, activiteiten komt uit de middelen t.b.v. de Aanpak Laaggeletterdheid (Wet Educatie en Beroepsonderwijs, WEB).

Groepsaanbod ex-AMV-jongeren in Rotterdam

In Rotterdam is een speciaal project ingezet voor adolescenten van 17 tot 25 jaar, met een (ex)-AMV achtergrond. Bij de overgang van de leeftijd 18-min naar 18-plus ontstaan er vaak problemen bij Alleenstaande Minderjarige Vreemdelingen (AMV). Vanuit contact met de gemeente Rotterdam heeft ARQ Centrum '45 het initiatief genomen om een aanbod voor ex-AMV-ers tussen 18-25 jaar te ontwikkelen. Het doel van het aanbod is het mentaal weerbaarder maken van de jongeren, zodat zij in staat zijn om de periode, nadat zij 18 jaar zijn geworden en minder begeleiding krijgen, beter door te komen.

Dit aanbod richt zich op:

- preventie tegen het ontwikkelen van psychische klachten, of verminderen van bestaande psychische klachten en het versterken van gezonde copingvaardigheden
- zelfredzaamheid en maatschappelijke participatie vergroten
- sociaal contact bevorderen en isolement doorbreken
- taboes en schaamte verminderen, ook om onderlinge en professionele hulp mogelijk te maken.

Het aanbod betreft een groepsprogramma bestaande uit 11 bijeenkomsten. De groep bestaat uit maximaal 10 jongeren die dezelfde taal spreken. Het groepsprogramma wordt gegeven door 2 therapeuten van ARQ Centrum'45 samen met een intercultureel mediator (een getrainde professional afkomstig uit dezelfde cultuur als de jongere). Iedere jongere krijgt tijdens deelname aan het groepsprogramma een individueel gesprek, met één van de betrokken therapeuten. Tijdens dit gesprek wordt geïventariseerd hoe het met de mentale weerbaarheid gesteld is. Als er sprake is van traumagerelateerde klachten en een jongere vindt het moeilijk om gebruik te maken van reguliere hulpverlening, kan een kortdurend outreachend behandeltraject door ARQ Centrum'45 geboden worden. Omdat de resultaten van de Eritrese en Syrische groepen positief effect blijken te hebben, heeft gemeente Rotterdam budget beschikbaar gesteld om deze groepen voort te kunnen zetten. Deze groepen kunnen (naar wens) worden uitgebreid naar andere culturen.

 [Meer informatie over dit project](#)

Informatie over middelengebruik/verslaving

Rondom verslaving en middelengebruik heeft Jellinek waardevolle informatie voor zowel professionals als voor vluchtelingen. Jellinek heeft voorlichtingsmaterialen in diverse talen ontwikkeld. Er is een animatie video over psychische klachten en wat je daar aan kunt doen. Tevens is er een online interactief spel over psychische klachten en middelengebruik. In het spel wordt aandacht besteed aan kennis over deze onderwerpen, eigen gedrag en sociale norm. Zowel de animatie video als het spel zijn beschikbaar in het Nederlands, Arabisch, Tigrinya en Dari. Het voorlichtingsmateriaal wordt binnenkort vertaald naar het Oekraïens, Russisch, Engels en Somali.

Jellinek heeft tevens een gratis toegankelijke e-learning ontwikkeld voor professionals die met statushouders werken. Dit leertraject is ontwikkeld voor intermediairs en semi-professionals die vanuit hun beroep of vrijwilligerswerk betrokken zijn bij vluchtelingen en statushouders. In dit leertraject leer je om middelengebruik of psychische klachten bij vluchtelingen tijdig te herkennen, hoe je daar het gesprek over aangaat, en wat je daar verder mee kunt doen. Zo kan op tijd de juiste hulp worden geboden. Dit voorkomt verergering of het ontstaan van andere problemen.

 [Voorlichtingsmaterialen en e-learning anderstaligen](#)

Meer informatie en contact

Hopelijk inspireert deze informatie uw gemeente om acties te ondernemen om psychosociale ondersteuning aan statushouders te verbeteren. Een aantal van de best practices uit Dordrecht en Haarlem die hebben bijgedragen aan psychosociale ondersteuning aan statushouders zijn in beeld gebracht middels een video.

 [De video is hier te zien](#)

 [Een korte versie van de video is hier te vinden](#)

Gemeenten kunnen voor gratis advies over psychosociale ondersteuning aan statushouders contact opnemen met **Larissa van Beek, coördinator van ARQ Kenniscentrum Migratie** via e-mail: kc-migratie@arq.org.

Dit project is tot stand gekomen dankzij een donatie van het Gieskes-Strijbis Fonds.

Bijlage.

Meer informatie over de mentale gezondheid van statushouders

 [ARQ Kenniscentrum Migratie](#)

 [Pharos, landelijk expertisecentrum Pharos draagt bij aan het terugdringen van grote gezondheidsverschillen](#)

 [Naar de informatie over het project psychosociale ondersteuning statushouders](#)

 [Naar de landelijke sociale kaart](#)

 [Naar Mind-Spring psycho-educatie](#)

 [Naar Inventarisatie preventieve interventies](#)

 [Naar Sleutelpersonen Gezondheid Statushouders](#)

 [Naar psychosociale ondersteuning vanuit ARQ i.v.m de oorlog in Oekraïne](#)

 [ARQ Handreiking Psychosociale ondersteuning vluchtelingen. Adviezen voor vrijwilligers](#)

 [Informatie voor huisartsen met o.a. voorlichtingsmateriaal in meerdere talen](#)

 [Kenniscentrum Eritrese AMV's](#)

[↗ Kennisplatform Inclusief Samenleven](#)

[↗ Kenniscentrum Kinder- en Jeugdpsychiatrie: het Kenniscentrum Kinder- en Jeugdpsychiatrie is een dossier over de beste zorg aan vluchtelingenkinderen gestart](#)

[↗ Psychotraumanet: de portal met informatie op het gebied van psychosociale \(na\)zorg bij schokkende gebeurtenissen bevat ook informatie met betrekking tot asielzoekers, vluchtelingen en diversiteit](#)

[↗ Verwey-Jonker Instituut heeft diverse publicaties op het gebied van nieuwkomers](#)

[↗ Vluchtelingenwerk Nederland: feiten en cijfers: de website van Vluchtelingenwerk Nederland waar de feiten en cijfers over vluchtelingen op een rij zijn gezet](#)

Meer informatie over E-learning

[↗ Naar gratis e-learning cultuursensitieve psychosociale opvang en begeleiding van vluchtelingen](#)

[↗ Gratis e-learning werken met mensen met een vluchtelingenachtergrond](#)

[↗ Naar gratis e-learning om middelengebruik of psychische klachten bij vluchtelingen tijdig te herkennen, hoe je daar het gesprek over aangaat](#)

[↗ Gratis module "Diversiteit" van GGZ standaarden: Een zorgprofessional is er voor alle bewoners in de gemeente of regio. Dus ook voor mensen met een andere culturele afkomst. De generieke module Diversiteit helpt professionals en aanbieders om hier rekening mee te houden.](#)

**ARQ Kenniscentrum
Migratie**

Nienoord 5

1112 XE Diemen

T 020 - 840 76 74

kc-migratie@arq.org

migratie.arq.org